

Woningbouwlocatie Rijksweg Malden

toetsing aan de natuurwetgeving

5 februari 2010

- tekst	dr. A.J.M. Schenkeveld
- productie	bureau Schenkeveld Vistraat 1, 4101 AC Culemborg Telefoon: 0345- 534245, Fax: 0345-534028 Email: schenkeveldbureau@planet.nl
- opdrachtgever	OOSTZEE stedenbouw, Arnhem
- contactpersoon	drs. H. Morsch van OOSTZEE stedenbouw, Arnhem

Inleiding

Er bestaat het plan 1 woning te bouwen op een agrarisch perceel aan de Rijksweg 44 te Malden. Dit perceel is nu in gebruik als moestuin en (hobby)weide.

Het initiatief noodzaakt een wijziging van de huidige bestemming "agrarisch" naar "woondoeleinden". In het kader van het nieuwe bestemmingsplan, dat hiervoor nodig is, wordt om een zogenaamde natuurtoets gevraagd.

Deze notitie moet dienen om te bepalen of er vanuit het oogpunt van natuurbescherming juridische en/of planologische belemmeringen voor de uitvoering van het plan zijn.

figuur 1: ligging bouwlocatie (rood omrand)

Het plangebied bestaat uit het gedeelte van het agrarisch perceel (HMN01G3991) dat tussen de erven van de woningen op de nummers Rijksweg 42 en 46 ligt. Dit deel is ca. 880 m² groot. Het onderzoeksgebied is groter en omvat de noordelijke dorpsrand van Malden.

Gebiedsbescherming

Sedert de Natuurschoonwet 1928 zijn gebieden aangewezen ter bescherming van de daar aanwezige natuur. Recentelijk zijn als uitvloeisel van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn zogenaamde Speciale Beschermingszones (SBZ) onderscheiden. Deze gebieden vormen samen het Nederlandse deel van Natura 2000, het Europese netwerk van natuurgebieden. De Europese richtlijnen bepalen dat van elk project of plan dat niet direct verband houdt of nodig is voor het beheer van een SBZ, maar afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor zo'n gebied een 'passende' beoordeling moet worden gemaakt rekening houdend met de instandhoudingsdoelstelling van het hele gebied. Het is de gewoonte om voorafgaand aan deze uitgebreide beoordeling te onderzoeken of er met betrekking tot het initiatief überhaupt broed- en winter vogels, andere planten-, diersoorten en habitattypen, waarvoor de SBZ is bedoeld in het geding zijn. Dit verslag is de weergave van een dergelijk verkennend onderzoek ook wel quick scan of voortoets genoemd. Een dergelijke voortoets wordt ook uitgevoerd voor projecten, die buiten de eigenlijke begrenzing liggen, maar wier effecten zich mogelijk wel doen gelden op de verderop gelegen natuurwaarden ('externe werking').

- N.b. De Europese richtlijnen en de bescherming van de speciale beschermingszones zijn opgenomen in de nieuwe Natuurbeschermingswet. Deze is sedert oktober 2005 van kracht. Plannen, die van invloed zijn op de natuurlijke gesteldheid van een beschermd natuurmonument zijn vergunningplichtig. Ook de oude beschermde gebieden vallen onder dit nieuwe regime.

EHS

Kort geleden is ook de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur van Nederland (EHS) afgerond. Het ligt in de bedoeling alle begrensde kavels voor 2018 te verwerven en in te richten en te beheren als beschermd natuurgebied. De verwerving gebeurt voornamelijk op vrijwillige basis. Voor gebieden in de EHS geldt het nee, tenzij...principe. Ingerepen hierin kunnen alleen doorgang vinden, als er geen alternatieven zijn en het initiatief van groot openbaar belang is. Het nee, tenzij-beleid is een getrapte benadering. De basis voor deze stappenbenadering is een goede beschrijving van de in het gebied voorkomende wezenlijke kenmerken en waarden. Uit onderzoek moet vervolgens blijken of deze wezenlijke waarden en kenmerken significante schade ondervinden door de ingreep.

Soortbescherming

De Flora- en faunawet regelt sedert 2002 de bescherming van een groot aantal planten- en diersoorten. Voor handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving moet ontheffing worden aangevraagd. Bij het aanvragen van een ontheffing moet de initiatiefnemer kunnen aantonen dat het maatschappelijk belang van de ingreep opweegt tegen de verwachte schade. Er worden 3 categorieën van bescherming (en daarmee toetsingskader) onderscheiden: streng beschermd – beschermd - algemeen. Om ontheffing te krijgen in het geval van streng beschermde soorten zal de initiatiefnemer moeten aantonen dat er geen alternatief is en er sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang. Verder is het aanbevelingswaardig om voorafgaand aan de kap-, sloop- en bouwactiviteiten de beschermde soorten, die het plangebied als (deel)habitat gebruiken te inventariseren en bij gebleken schade en overtreding van de verbodsbepalingen van de Flora en faunawet (F&f-wet) hiervoor ontheffing aan te vragen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt sedert maart 2005 voor algemene beschermde soorten (categorie 1) een vrijstelling.

In deze notitie wordt onderzocht in hoeverre het bouwrijp maken, de nieuwbouw en de functieverandering van het betreffend perceel in strijd zijn met de bepalingen van de Flora- en faunawet en de nieuwe Natuurbeschermingswet en of er dientengevolge ontheffing of vergunning moet worden aangevraagd.

Methode

Op 14 januari 2010 is het terrein bezocht om alle beschermde planten en dieren, die het plangebied en directe omgeving bewonen en gebruiken te inventariseren. Daarnaast is in de literatuur en de diverse provinciale beleidsplannen en achtergronddocumenten gezocht naar gegevens over de verspreiding van (beschermde) natuurgebieden en bijzondere (en beschermde) planten- en diersoorten in de omgeving.

Gebiedsbeschrijving

Het plangebied ligt op een glooiing van sneeuwsmeltwaterafzettingen aan de voet van de stuwwal van het Rijk van Nijmegen. Deze zijn gevormd in het Weichselien (laatste ijstijd) en later in dezelfde ijstijd bedekt met eolisch zand (dekzand).

De sneeuwsmeltwaterafzettingen vallen grotendeels samen met de strook die in de Middeleeuwen en later als akker in gebruik waren. Deze strook ligt tussen de hei later bos van het Maldense vlak en de natte hooilanden van het Maldense broek. De oude boerderijen liggen vooral aan de Hatertse weg, precies op de overgang van droog naar nat. De Rijksweg is begin negentiende eeuw aangelegd. De bebouwing hierlangs stamt vanaf die tijd.

Het maaiveld van het plangebied loopt flauw af in westelijke richting en wel van 12,8 m +NAP aan de weg tot 12,4 m +NAP achterin.

Het plangebied is op dit moment in gebruik als moestuin en hobbywei. Aan de weg staat een ligusterhaag. Hierachter ligt over de volle breedte een moestuin. Het achterste gedeelte van het perceel wordt begraasd door schapen. Hier staan onder een appelboom en enkele sparren een drietal schuurtjes.

Moestuin achter ligusterhaag; zicht op nr. 42

zicht op nr. 46

Gebiedsbescherming

De dichtstbijzijnde beschermde natuurgebieden liggen meer dan 8 km naar het oosten of meer dan 6 km naar het noorden weg. Het zijn respectievelijk het Natura 2000-gebied de Bruuk, een kwelmoeras tussen de stuwwallen van het Rijk van Nijmegen en het Reichswald en de Ooijpolder bij Nijmegen, een uiterwaard langs de Waal en onderdeel van het Natura 2000-gebied Gelderse Poort¹.

Het buitengebied ten noorden van Malden is onderdeel van de ecologische hoofdstructuur van Nederland (EHS) en wel als legenda-eenheid "verweving" en "natuur" (zie figuur 2). Het hele gebied tussen Nijmegen en Malden is ecologische verbindingzone model 'Das' en 'Kamsalamander'. De natuurdoelen voor het deelgebied (nr. 119) zijn akker, heischraal grasland, stapsteen amfibie en allerlei vormen van perceelrandbeplanting zoals hagen en houtwallen². Het plangebied valt net buiten de begrenzing.

¹ www.minlnv.nl

² Gebiedsplan natuur en landschap Rivierenland, provincie Gelderland, Arnhem.

figuur 2: ligging van de EHS rond Malden³

Beschermde soorten

Flora

De weide wordt tamelijk extensief beheerd. Spontaan gevestigde plantensoorten zijn Duizendblad, Gewoon struisgras, Gewone paardenbloem, Smalle weegbree, Gewoon dikkopmos. Het vegetatietype is de rompgemeenschap met Ruw beemdgras en Engels raaigras binnen de Weegbree-klasse (12RG1)⁴. Kritische soorten ontbreken waarschijnlijk. Door de sneeuwbedekking was de vegetatie slecht waarneembaar.

In de betreffende kilometerhok 186-422 komen geen beschermde en 3 bedreigde soorten voor⁵.

Vogels

D.d. 20 maart 2009 werden in het plangebied de volgende beschermde vogelsoorten waargenomen: Turkse tortel, Koolmees, Merel, Houtduif, Zwarte kraai. Dit zijn algemene bos- en tuinvogels. Op het aangrenzend erf zit een kolonie (> 10 exemplaren) van de bedreigde (categorie gevoelig) Huismus.

³ www.gelderland.nl

⁴ Schaminee, J. e.a., 1995-1999: De vegetatie van Nederland I-V; Opulus Press, Leiden.

⁵ www.natuurloket.nl

Het plangebied is verder waarschijnlijk (marginaal) onderdeel van de territoria van boerenlandvogels als Steenuil en Boerenwaluw. Deze nestelen in de omgeving maar foerageren onregelmatig in (de omgeving van) het plangebied.

Alle vogels zijn als broedvogel streng beschermd. Sommige nesten zijn jaarrond beschermd. Van de waargenomen soorten betreft dit Koolmees, Zwarte kraai.

Sommige soorten mogen bij overlast verjaagd of gedood worden. Van de waargenomen soorten betreft dit Houtduif, Zwarte kraai.

Zoogdieren

Er zijn in het plangebied en directe omgeving alleen sporen van Wezel, Konijn, Bruine rat, Veldmuis en Mol waargenomen.

Prent van Wezel in de sneeuw

Graafspoor van Wezel

In de periode 1986-1997 zijn er in het betreffende kilometerhok geen waarnemingen van vleermuizen gedaan⁶. In de periode daarna (1997-2007) zijn ook geen soorten waargenomen. Vleermuizen zijn streng beschermd (categorie 3). Het plangebied en omgeving zijn wat betreft zoogdieren slecht onderzocht⁷. Er komen wel tenminste 2 strenger (categorie 2 en/of 3) beschermde soorten voor. Dit zijn waarschijnlijk Das en Steenmarter.

Das is een bewoner van het Elshof en de bossen aan de oostzijde van de N844 (Heumensoord). Van hieruit maken exemplaren foerageertochten, waarbij vele verkeersslachtoffers vallen. Nu de provinciale weg (N844) is uitgerasterd gebeurt dit vooral op de Hatertse Weg of verdrinken ze in het Maas-Waal kanaal⁸.

Het plangebied is redelijk toegankelijk. Dassen zouden zich toegang kunnen verschaffen door onder het raster of door de haag een opening te maken. Dit is niet gedaan. Waarschijnlijk is de nabijheid van woningen en een drukke weg te verstorend.

De andere strenger beschermde soort, die voor het betreffende kilometerhok wordt opgegeven is waarschijnlijk Steenmarter⁹. Steenmarter is tamelijk algemeen in het Rijk van Nijmegen.

N.b. De schuurtjes, hun rommelige omgeving en het aanwezige veevoer werken als een magneet op ratten en muizen. In een van de schuurtjes was daarom rijkelijk rattengif neergezet. Ook stonden hier enkele vangkooien opgesteld.

⁶ Dijkstra, v. e.a., 1999: Vleermuizen in Gelderland; provincie Gelderland, Arnhem.

⁷ www.natuurloket.nl

⁸ <http://geodata2.prvgld.nl/apps/groengelderland/>

⁹ www.natuurloket.nl

Schuurtje met omringende beplanting

Schuurtje met stro, rattengif en vangkooien

Amfibieën, reptielen en vissen

In het onderzoeksgebied, kilometerhok 186-422, komt ten minste 1 beschermde (categorie 1) amfibiesoort voor¹⁰. Het plangebied en directe omgeving lijken alleen geschikt als landhabitat van Gewone pad en Bruine kikker.

Ongewervelde dieren

In de omgeving van het plangebied, kilometerhok 186-422, komen voor zover bekend geen beschermde ongewervelde diersoorten voor¹¹.

Conclusie

Het plangebied heeft voor zover met 1 veldbezoek in de winter is vast te stellen weinig natuurwaarde. Er komen in de omgeving enkele algemene (broed)vogels van bebouwing, tuin en park voor. De schapenweide herbergt spontaan gevestigde graslandplanten. Deze hebben echter nauwelijks floristische waarde en zijn niet beschermd.

Initiatief

Het initiatief bestaat uit de bouw van 1 vrijstaande woning. Hiervan is nog geen ontwerp. De situering van de woning op het perceel is bepaald door de verdeling van de bestemmingen (zie figuur 3)

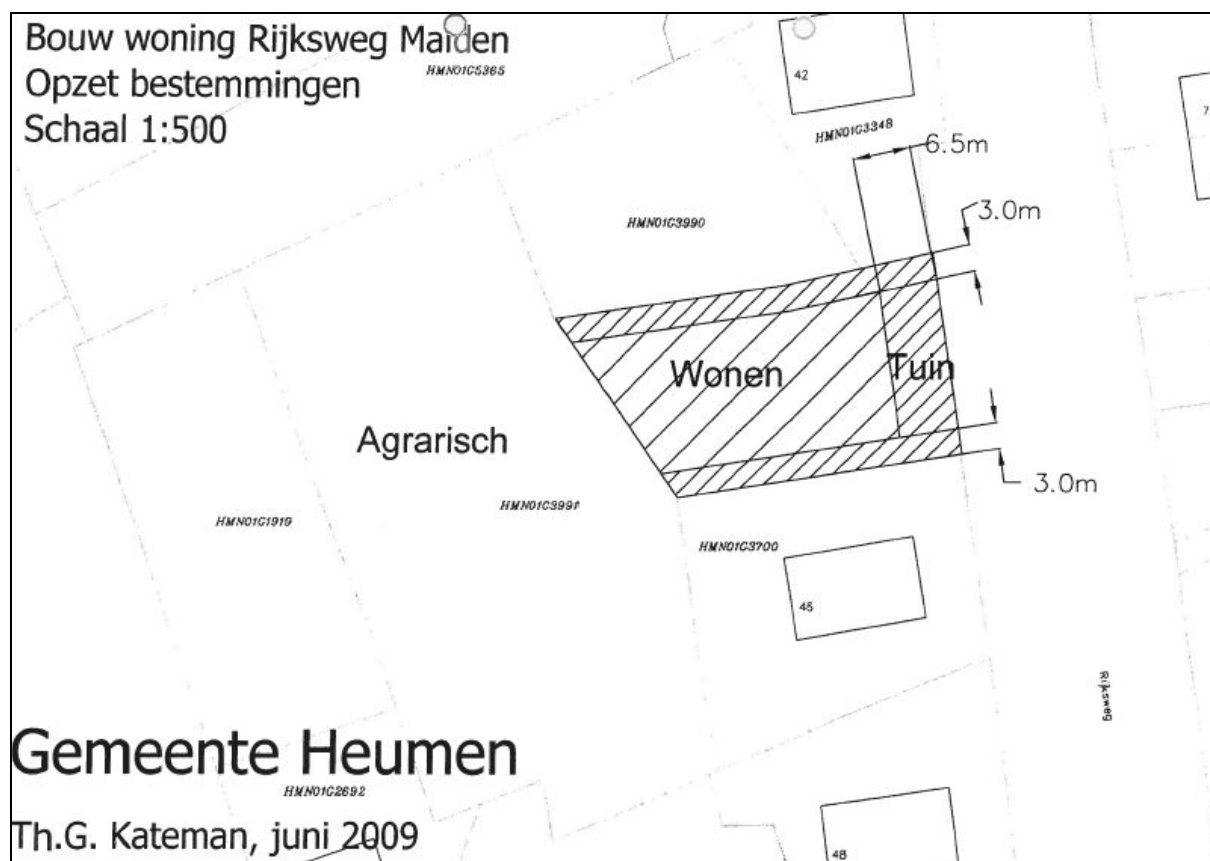
¹⁰ www.natuurloket.nl

¹¹ www.natuurloket.nl/ en

Swaay, C. v., 1998: Vlinders van de Rode lijst in Gelderland; de Vlinderstichting, Wageningen.

Reemer, M. en V.J. Kalkman, 1998: Sprinkhanen en krekels van de rode lijst in Gelderland; EIS-Nederland, Leiden.

Kalkman, V.J., R. Ketelaar en M. Reemer, 1998: Libellen van de rode lijst in Gelderland; EIS-Nederland, Leiden.

figuur 3: opzet bestemmingen van 1 woning aan de Rijksweg te Malden

De belangrijkste ecologische gevolgen van het initiatief hangen samen met het bouwrijp maken (1), de nieuwbouw en de inrichting van de buitenruimte (2), de onderschepping van het hemelwater (3), het woongebruik (4) en de uitstoot van geluid, licht, warmte e.d.(5).

- Ad 1) Bij het bouwrijp maken wordt het terrein opgeruimd en vergraven. Daarbij worden geen verblijfplaatsen van beschermde soorten anders dan van categorie 1 vernield. Voor algemeen beschermde soorten geldt bij ruimtelijke ingrepen sedert 2005 een vrijstelling.
- Ad 2) Tijdens de bouw treedt door lawaai, bouwlampen en uitstoot van vervuulende stoffen verstoring van de natuur in de omgeving op. De omvang hiervan is beperkt en reikt niet of nauwelijks tot de (beschermde) natuurgebieden in de omgeving. Deze is een fractie van het geluid en licht dat op en rond de nabijgelegen N844 wordt geproduceerd.
- Ad 3) Al het dakwater wordt afgevoerd naar een infiltratierool.
- Ad 4) Door de functieverandering verliezen een aantal bedreigde boerenlanddieren als Huismus, Steenuil, Wezel foerageergelegenheid. Dit verlies is te klein om directe gevolgen te hebben voor het betreffende paartje. Wel is dit plan onderdeel van de verdere verstedelijking van Malden (cumulatief effect). Het is daarom belangrijk dat ter compensatie van dit verlies andere delen van het buitengebied geschikter gemaakt worden voor Steenuil (en andere boerenlandvogels en -dieren).

Het woongebruik en de daarmee samenhangende milieubelasting is per woning niet groter dan die van een gemiddelde eengezinswoning. De woning is bedoeld voor de lokale bevolking. Woningaanbod in Malden zelf beperkt het aantal autobewegingen.

- Ad 5) De locatie past in het programma restruimtes in het stedelijk gebied voor woningbouw te benutten en zo de uitstoot van milieubezwarende en natuurverstorende zaken te concentreren.

De buitenverlichting is sober (maximaal 4 extra punten) en gaat voor 24.00 uur uit. De (extra) uitstraling naar het achterliggende agrarisch gebied dient beperkt te zijn. Hiertoe moet aan de achterzijde van het perceel een afscherming bij voorkeur in de vorm van een forse haag of houtwal worden opgericht.

Conclusie

De bouw en het gebruik van de nieuwe woning aan de Rijksweg te Malden hebben geen ingrijpende ecologische gevolgen. Het plangebied herbergt alleen algemeen beschermde soorten en ook in de omgeving komen met uitzondering van Steenuil en Das weinig bijzondere en streng beschermde soorten voor. Het initiatief heeft geen effecten op (beschermde) natuurgebieden in de omgeving ('externe werking'). Randvoorwaarden voor deze conclusie zijn wel dat de verlichting beperkt is en dat er aan de achterzijde afschermende beplanting wordt opgericht. Deze wordt bij voorkeur samengesteld uit streekeigen beplanting van autochtone herkomst.

Als voldaan wordt aan bovengenoemde randvoorwaarden hoeft geen ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet of vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet worden aangevraagd. Tenslotte wordt aanbevolen het (cumulatief) verlies van foerageergelegenheid van Steenuil te compenseren met de aanleg van klein landschapselementen elders in het buitengebied van de gemeente. Bij verwezenlijking van de natuurdoelen voor het gebied tussen Malden en Nijmegen wordt hier ruimschoots aan voldaan.